

Navn:

Fødselsdato:

Skole:

Fag:

Gym bekend,)

Dato for prøveafleggelse:

Middelfart Gymnasium & HF

Større Skriftlig Opgave

--

Fag:	Vejleder:
Dansk A	

Opgaveformulering:

Der ønskes en redegørelse for det moderne gennembrud med særligt fokus på kvindens rolle og det naturalistiske drama som genre.

Foretag herefter en analyse af Henrik Ibsens "Et Dukkehjem" fra 1879 med særligt fokus på Noras udvikling. Forhold dig endvidere til dramaets litteraturhistoriske forankring.

Udvælg afslutningsvis et selvvalgt afsnit fra den norske ungdomsserie "Skam" og foretag en perspektivering af "Et Dukkehjem" med fokus på kvinderollen.

Diskutér hvordan de to kvinderoller præsenteres i forhold til deres tid.

Opgaven skal have et omfang på 10-15 sider á 2400 anslag. Indholdsfortegnelse, billeder, illustrationer, tabeller, figurer, diagrammer, litteraturliste, fodnoter og bilag tæller ikke med.

Resumé

Denne opgave omhandler kvindernes roller i samfundet, i og efter det moderne gennembrud. I opgaven har jeg redegjort for det moderne gennembrud, hvor fokus har været kvindens rolle samt det naturalistiske drama som genre. Herefter har jeg foretaget en analyse af Henrik Ibsens "Et dukkehjem" med udgangspunkt i den udvikling hovedpersonen Nora har gennemgået samt forholdt mig til dramaets litteraturhistoriske forankring. Til brug for analysen er anvendt to forskellige analysemodeller; en dramaanalyse og en transaktionsanalyse. Sidst i opgaven har jeg perspektiveret "Et dukkehjem", til ungdomsserien "Skam" samt diskuteret præsentationen af de to kvindelige hovedroller. Konklusionen viser at Nora har gennemgået en stor personlig udvikling, som har medført at hun har evnet at bryde ud af hendes ulykkelige ægteskab, trods de sociale normer, for at opnå frigørelse og identitet. Ibsens "Et dukkehjem" kan drage paralleller til det samfund, vi lever i, i dag, og er blevet forankret i litteraturhistorien. Konklusionen viser endvidere at der kan drages paralleller mellem det udvalgte "Skam afsnit" og "Et dukkehjem", hvor "Skam" er en nyere fortolkning. Der er mange ligheder mellem de tabubelagte emner, og disse bliver sat under debat. Præsentationen af de to kvinderoller har mange lighedstegn, men er dog forskellige, da de afspejler hver deres samtid.

Indholdsfortegnelse

Indledning	1
1.0 Det moderne gennembrud	1
1.1 Det moderne gennembruds begyndelse	1
1.2 Det naturalistiske drama.....	2
1.3 Køn, klasse og kirke.....	3
1.3.1 Kvindens rolle	3
2.0 Henrik Ibsens: "Et dukkehjem"	4
2.1.0 Dramaanalyse generelt (alle tre akter).....	4
2.1.1 Dramaanalyse (Første akt og anden akt).....	5
2.1.2 Delkonklusion af dramaanalyse (Første akt og anden akt)	7
2.1.3 Transaktionsanalyse (Første akt og anden akt).....	7
2.1.4 Delkonklusion af transaktionsanalyse (Første akt og anden akt).....	8
2.2.0 Dramaanalyse (Tredje akt)	9
2.2.1 Delkonklusion af dramaanalyse (Tredje akt).....	10
2.2.2 Transaktionsanalyse (Tredje akt)	10
2.2.3 Delkonklusion af transaktionsanalyse (Tredje akt)	11
3.0 Diskussion af kvinderollens udvikling	11
4.0 Konklusion	13
Litteraturliste	14

Indledning

Kvindens rolle i samfundet har været et omdiskuteret emne gennem tiden. Både i Danmark og i resten af verden. Traditionelt set har kønsrollerne været tydeligt opdelt, hvor kvinderne stod for de huslige pligter, mens mændene forsørgede familien. De traditionelle kønsroller gjorde desuden at kvinderne kun havde få rettigheder. Under det moderne gennembrud blev disse kønsroller sat under debat i samfundet og i litteraturen. Kønsrollediskussionen med særligt fokus på kvindens rolle optræder stadig i den samfundsmæssige dagsorden, hvor blandt andet diverse kvindebevægelser kæmper for kvindernes rettigheder. Desuden drøftes det ofte politisk, hvordan der sikres ligestilling.

Men hvorfor interesserer vi os så meget for netop dette emne?

Denne opgave vil afgrænse sit fokus til kvindens rolle i og efter det moderne gennembrud. Her vil jeg redegøre for det moderne gennembrud, hvor fokus særligt er lagt på kvindens rolle samt det naturalistiske drama som genre.

Herefter vil jeg foretage en egentlig analyse af Henrik Ibsens "Et dukkehjem" med særligt fokus på den udvikling hovedpersonen Nora gennemgår i de 3 akter. Der vil til brug for analysen anvendes to forskellige analysemodeller; en dramaanalyse og en transaktionsanalyse, hvor sidstnævnte har særligt fokus på kommunikation og dennes betydning.

Sidst i opgaven vil der ske en perspektivering af "Et dukkehjem", hvor der drages paralleller til et udvalgt afsnit af den norske ungdomsserie "Skam" herunder en diskussion af præsentationen af de to kvindelige hovedroller.

1.0 Det moderne gennembrud

Som afsæt for denne opgave redegøres der kort for det moderne gennembrud. Heri vil redegørelsen have sit primære fokus på kvindens rolle og det naturalistiske drama som genre, under det moderne gennembrud.

1.1 Det moderne gennembruds begyndelse

En ny dansk periode skulle vise sig at slå igennem i Danmark fra årene 1870 til 1890. Denne periode er i dag kendt som det moderne gennembrud, som blev tiden hvor litteraturen og

forholdene i samfundet blev sat under debat¹. Under det moderne gennembrud skulle litteraturen ikke kun være underholdende, men den skulle ligeledes kunne oplyse borgeren samt gøre litteraturen til et forum for diskussioner af vigtige problemer².

Litteraturforskeren og forfatteren Georg Brandes var en central person under det moderne gennembrud. Brandes blev startskuddet på den nye periode, da han den 3. november 1871 stod på talerstolen på Københavns Universitet og holdt indledningsforelæsningen til forelæsningsrækken ”Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur”³. Her kritiserede Brandes blandt andet datidens forfattere for at skrive i en ”drømmeverden”, som dækkede for den virkelige verden. I forlængelse af denne kritik, ville Brandes ”sætte problemer under debat”. Under det moderne gennembrud blev især temaer som kønsroller, ægteskab og opgøret med normerne hyppigt debatteret⁴.

1.2 Det naturalistiske drama

Det moderne gennembrud kom efter en periode, vi kender som romantikken. Romantikken fandt sted i årene 1800 til 1870 og denne periode bar præg af idyl i sin litteratur, hvorved fokus var rettet mod individets grundlæggende følelser⁵. I det moderne gennembrud var der modsat af romantikken, en form for modreaktion, her ville man gerne vise en realistisk og videnskabelig verden. Inspirationen kom blandt andet fra Charles Darwins’ forskning om evolutionsteorien og Friedrich Nietzsches kritik af kristendommen, altså hans påstand om at gud var død⁶.

Det naturalistiske drama var en dramagenre, der udsprang fra det moderne gennembrud. Et af grundprincipperne ved det naturalistiske drama var den 4. usynlige væg⁷. Under opførelsen skulle det forestille, at dramaet skete inden for fire vægge. Skuespillerne måtte derfor ikke tale ud til publikum, hvorfor skuespillerne gerne måtte stå med ryggen til publikum. Med ryggen til publikum opfattes det tydeligere at scenen var et lukket rum og adskilt fra salen. Det naturalistiske drama handlede om at give det mest realistiske skuespil, hvorved man tilnærmelsesvis følte sig som en flue på væggen, i et almindeligt moment, ude i den virkelige verden⁸.

¹ Fibiger, J. & Lütken, G. & Systime A/S (2009), *Litteraturens veje*, 2. udgave 10. oplag, Systime

² Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembrud*

³ Danmarkshistorien.dk (2011), *Georg Brandes om hovedstrømninger i 1800-tallets litteratur, 1871*,

⁴ Danmarkshistorien.dk (2011), *Georg Brandes om hovedstrømninger i 1800-tallets litteratur, 1871*,

⁵ Funder, T. D. (2006), *Romantikken*,

⁶ Fibiger, J. & Lütken, G. & Systime A/S (2009), *Litteraturens veje*, 2. udgave 10. oplag, Systime, side 231

⁷ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det realistiske og naturalistiske drama i det moderne gennembrud (1870-90)*.

⁸ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det realistiske og naturalistiske drama i det moderne gennembrud (1870-90)*.

Der bliver dermed lagt vægt på samfundsproblemerne for at skabe en samfundsdebat. Dramaet foregik over en kort tidsperiode, oftest 1-2 dage, inden for denne korte tid nåede personernes fortid at afsløres, for publikum. Der var således et øget fokus på arv og miljø⁹.

1.3 Køn, klasse og kirke

En væsentlig faktor for at forstå forholdene under det moderne gennembrud er påvirkninger fra industrialiseringen, som fandt sted fra år 1850 og cirka 70 år frem¹⁰. Dermed havde industrialiseringen været i gang i omtrent 20 år, da det moderne gennembrud så sin begyndelse. Under industrialiseringen skete en urbanisering, da folk fra landet flyttede ind til byen. Her levede de under kummerlige kår, hvilket også var et af datidens mange omdiskuterede emner¹¹. Et begreb der dukkede op under det moderne gennembrud, var de såkaldte “tre K’er”: Køn, klasse og kirke. Under det moderne gennembrud, havde kirken ikke længere den samme indflydelse på individets værdier, hvorfor man nu var frit stillet til at definere sine egne værdier, og dermed var uafhængig af den religiøse moral. Dette medførte dog en form for tomrum for det grundlæggende individ, hvor der skete et tab af normer og værdier¹². Man var i denne periode kritisk overfor magtstrukturerne, hvorfor ulighederne mellem klasse og social status særligt blev fremhævet. Gennembruds-forfatterne blev mere nøgterne i deres måde at skrive om klasserne på¹³.

1.3.1 Kvindens rolle

I denne opgave vil der særligt blive lagt fokus på køn og mere specifikt kvindens rolle i perioden.

I datidens samfund var der stor forskel på kønnene. De seksuelle erfaringer måtte kvinderne vente med til de blev gift, da dette var det eneste, der var socialt acceptabelt. Modsat havde mænd ret til at gøre sine seksuelle erfaringer, inden de indgik et ægteskab. Mange af datidens forfattere ville lægge den daværende kønsmoral bag sig. Hvor man før det moderne gennembrud havde en mere platonisk skrivestil, begyndte forfatterne nu at skrive om kærlighed og seksualitet som værende kompliceret, til fordel for en romantiserede fremstilling¹⁴.

⁹ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det realistiske og naturalistiske drama i det moderne gennembrud (1870-90)*.

¹⁰ Granov, K. (2015), *Industrialiseringen*

¹¹ Granov, K. (2015), *Industrialiseringen*,

¹² Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembruds temaer: køn, klasse og kirke*

¹³ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembruds temaer: køn, klasse og kirke*

¹⁴ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembruds temaer: køn, klasse og kirke*

Gennembruds-forfatterne begyndte derfor at fokusere på uligheden mellem kønnene, kvindens emancipation samt menneskets driftsliv. Dansk Kvindesamfund havde ligeledes fokus på menneskets driftsliv og ville have at mændene skulle have en mere streng seksualmoral, ligesom kvinderne havde. Hvis en kvinde i daværende periode havde udlevet en fri seksualitet, blev det straffet. Hvis en kvinde blev gravid uden for ægteskabet og fik et uægte barn, ville hendes fremtid være meget uvis. Hun ville ikke kunne blive gift og ville derved møde besværligheder ved at forsørge sig selv og barnet, hvilket i datiden blev anset som værende mandens rolle. Kvinden blev i et samfundsmæssigt perspektiv ikke anset som et selvstændigt individ; patriarkalske familieforhold var normen, og der var ikke ligestilling mellem kønnene¹⁵.

2.0 Henrik Ibsens: “Et dukkehjem”

I følgende afsnit foretages en analyse af Henrik Ibsens drama “Et dukkehjem”, hvor det primære fokus er Noras udvikling. Til hjælp for analysen anvendes en analysemodel, der er tilegnet et drama, der indbefatter litteraturhistoriske sammenhænge. Der vil kun inddrages de punkter fra analysemodellen, som har relevans for besvarelsen. Blandt andet har det ikke relevans at inddrage lyd og lys, da analysen ikke foretages af en egentlig opførelse af dramaet, men en analyse af et manuskript over skuespillet. For at fremhæve kønsrollemønstret i datidens samfund foretages der desuden en transaktionsanalyse. Denne analysemodel anvendes i forholdet mellem Helmer og Nora, med særligt fokus på Nora og hendes udvikling både kommunikativt og i sin handlemåde.

2.1.0 Dramaanalyse generelt (alle tre akter)

Dramaet ”Et dukkehjem” er skrevet af Henrik Ibsen, som er en af de centrale forfattere under det moderne gennembrud. Dramaet blev udgivet i år 1879 og er blevet genoptrykt mange gange siden. Ibsen blev født i året 1828, i Norge og afgang ved døden i år 1906. Ibsen er primært kendt for sit forfatterskab, men arbejdede ligeledes, som billedkunstner, tegner, instruktør og teaterdirektør. Der er ingen tvivl om at Ibsen var sin egen, han skulle angiveligt være sky, og han var ikke som drenge var flest.¹⁶Nogle af Ibsens værker blev skrevet under romantikken, og hans gennembrud var med dramaet ”Brand” fra 1866.

Det vurderes at værket “Et dukkehjem” hører ind under genren det naturalistiske drama. Dramaet er delt op i 3 akter, hvorpå den følger tre-akter-modellen kronologisk, desuden

¹⁵ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembruds temaer: køn, klasse og kirke*

¹⁶ Vestergaard, N. (2010), *Henrik Ibsen*,

udspiller “Et Dukkehjem” sig over 3 dage, hvilket er kendetegnet ved det naturalistiske drama, samt den 4.usynlige væg. Det antages at kulisserne er de samme henover hele stykket og foregår hjemme i dagligstuen hos Nora og Helmer.

2.1.1 Dramaanalyse (Første akt og anden akt)

I Henrik Ibsens “Et dukkehjem” bliver der fokuseret på det ydre, hvor omgivelserne og miljøet er nøje beskrevet. Det udspiller sig i Nora og Helmers dagligstue, her foregår handlingen i alle 3 akter. Deres hjem er beskrevet som meget ordentligt og fremstår som et smagfuldt hjem. Eksempelvis står der beskrevet: “*en hyggeligt og smagfuldt, men ikke kostbart indrettet stue*”¹⁷. Endvidere kan der argumenteres for, at de ikke tilhører den lavere middelklasse i samfundet, tværtimod. De befinder sig højst sandsynligt i den gode ende af samfundets rangstige. I dramaet bliver det dybdegående beskrevet, at de blandt andet ejer et klaver, en stenovn, små kunststager og har kobberstik på væggene. Det viser publikum, at de har styr på tingene og det hele er i orden i hjemmet. Huset har endvidere en stuepige og en barnepige, hvilket ligeledes afspejler deres samfundsstilling i den højere klasse, samt deres udadtil gode hjem.

Handlingen udspiller sig i juledagene, hvilket fremhæves i frasen hvor Nora beordrer stuepigen til at gemme juletræet væk, da det ikke er pyntet endnu. Udover at dette var en tradition i datidens samfund, belyser det også, at de dyrker det pæne borgerskab og den pæne overflade, samt at kirken har haft en vis betydning i hjemmet.

I dramaet bliver vi præsenteret for en hustru ved navn Nora og manden Helmer, også kaldt Torvald. De har sammen tre børn, og en stuepige og en barnepige er tilknyttet deres hjem. Doktor Rank er en ven af familien, fru Linde er Noras barndomsveninde og sagfører Krogstad er Helmers kollega og kommende medarbejder.

Nora er dramaets hovedperson, hun er en ung og smuk hjemmegående husmor. Nora har ikke et job og passer hverken deres børn eller har huslige pligter, hvilket må anses som almindeligt for den tid, i deres kreds. Nora tjener derfor ingen penge selv, hvorfor hun må bede sin mand om penge, når hun har brug for det. Helmer omtaler Nora som “Egernet”, “Sanglærken”, ”Lærkefuglen” og “Spillefuglen”, alt efter hvordan han opfatter hendes adfærd. Umiddelbart accepterer Nora disse øgenavne. Det viser sig blandt andet ved at Helmer udtrykker følgende:

¹⁷ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 3, linje 1

“Har nu lille spillefuglen været ude og sat penge over styr igen”.¹⁸ Som det fremgår af dramaet, forsøger Nora at indordne sig efter de givne normer, dog er hun drevet af sine lyster og gør derfor ofte, hvad der falder hende ind. Det kan antages, at hun må opfattes som et barn i en kvindekrop. Dette fremgår i første akt, i frasen “*Nora: Nu netop. (Putter makronposen i lommen og visker sig om munden).*”¹⁹ Det kan tolkes sådan, at hun forsøger at skjule overfor sin mand, at hun har spist nogle makroner, ligesom et barn der har taget fra slikskuffen.

Desuden vurderes det at Nora til tider lyver, når der er noget hun ønsker at dække over, som Helmer er modstander af. Det viser sig blandt andet i følgende ordveksling: “*Helmer: Ikke engang gnavet en makron eller to? Nora: Nej, Torvald, jeg forsikrer dig virkelig.*”²⁰

En anden episode hvor Nora lyver og hemmeligholder oplysninger for Helmer, er der hvor Nora har lånt penge af Kongstad og forfalsket en underskrift, hvilket Kongstad senere truer Nora med at ville fortælle Helmer.

Helmer er husets overhoved. Et eksempel på dette kan ses i førnævnte beskrivelse, ved at Nora ikke må indtage makronerne. Baggrunden for at Nora ikke må spise makroner, kan skyldes, at Helmer mener, at makronerne kan gøre Nora tyk. Helmer er den eneste, som har en indkomst, dermed er han eneforsørger. Nora er derfor på mange måder afhængig af Helmer. Helmer er meget påpasselig med at bruge penge, han er meget imod at tage lån, hvilket bl.a. kommer frem i følgende: “*Helmer: ... Spillefuglen er sød; men den bruger svært mange penge. Det er utroligt, hvor kostbart det er for en mand at holde spillefugl.*”²¹

I slutningen af første akt vurderes det, at der sker en radikal ændring af Noras sindstilstand, fra af at have været “lystig”, ubekymret og naiv til at blive skamfuld og ængstelig. Det må antages at det er som konsekvens af, Helmers påstand om Krogstads fortid som “Vinkelskriver”, hvor han fordømmer det moralske i at have løjet og svindlet. “*Helmer: Fordi en sådan dunstkreds af løgn bringer smitte og sygdomsstof ind i et helt hjemms liv. Hvert åndedræt, som børnene tager i et sådant hus, er fyldt med spirer til noget stygt*”²². Det må antages, at Nora i den forbindelse bliver påført skyld og skam, i relation til sin egen løgn og forfalskede underskrift, hvilket formodes er årsagen til, at hun efterfølgende ikke tør være sammen med børnene i angst for at smitte dem med ”noget stygt”.

¹⁸ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 3, linje 36

¹⁹ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 3, linje 33

²⁰ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 7, linje 1-2

²¹ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) Side 5, linje 33

²² Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) Side 29, linje 31

I dramaet anvendes der flere ord og omvendte ordstillinger som ikke anvendes i dag, men som passer til samtiden. Det fremgår blandt andet af sætningen: “*Helmer: Mangen en kan moralsk rejse sig igen, hvis han åbent bekender sin brøde og udstår sin straf*”²³.

Ibsen anvender konsekvent “Helmer” og “Nora” når hovedpersonerne taler. At Ibsen anvender Helmer om Torvald Helmer, men derimod omtaler fru. Helmer ved fornavn, Nora, kan skyldes at Ibsen vil understrege at Helmer er det voksne overhoved i ægteskabet, hvorimod Nora betragtes som et barn i forholdet.

Titlen “Et dukkehjem” symboliserer Nora og Helmers hjem, hvor Nora er dukken (barnet), som er placeret i et dukkehjem. Det viser sig bl.a. i sætningen udtrykt af Nora: “... *kære Torvald; ret på mig; vejled mig, som du plejer...*”²⁴. Førnævnte viser at Nora lader sig styre af Helmer som en marionetdukke. Udover at hun selv er en “dukke”, betegner hun også sine tre børn som små dukkebørn. Dette illustreres i følgende: “*Nora:...Nej, hundene bider ikke små dejlige dukkebørn*”²⁵. Desuden kan titlen symbolisere at et dukkehjem, er det hjem som er kunstigt, overfladisk og materialistisk.

2.1.2 Delkonklusion af dramaanalyse (Første akt og anden akt)

Ved brug af analysemodellen til et drama kan det samlet set konkluderes, at dramaet er centreret om det pæne borgerskab med fokus på overfladens perfektionisme. Endvidere kan det udledes at Nora igennem første og anden akt er drevet af lyster og impulsstyret, dog forsøger Nora at indordne sig efter de givne normer om hvordan en kvinde bør opføre sig. Det kan antages at hun opfattes som et barn i en kvindekrop.

I slutningen af første akt sker der dog en radikal ændring af Noras sindstilstand, fra af at have været “lystig”, ubekymret og naiv til at være skamfuld og angstelig.

2.1.3 Transaktionsanalyse (Første akt og anden akt)

Helt grundlæggende er det gældende, at sproget har en central virkning og betydning i Henrik Ibsens “Et dukkehjem”. Dette sker både i form af små sproglige finurligheder og gennem en detaljeret beskrivelse af forskellige hændelser i dramaet.

Det vurderes at de sproglige finurligheder bevidst anvendes som et gennemgående træk i dramaet. Eksempelvis ses dette i form af denne hånende bemærkning fra Helmer til Nora: “*Helmer: Det lover jeg dig; i aften skal jeg være helt og holdent til din tjeneste - du lille*

²³ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 29, linje 18

²⁴ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 49 linje 9

²⁵ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 20, linje 37

hjælpeløse tingest. ... ”²⁶. Denne bemærkning understreger hvor underdanig Nora er i ægteskabet.

Det formodes at Helmers og Noras ægteskab på mange måder ikke er ligeværdigt, da deres dialog både verbalt og fysisk ikke er enstemmigt. Gennem første og anden akt fungerer Helmer og Noras dialog i højere grad som et barn/forælder forhold sammenlignet med det ideelle voksen/voksen forhold.

Det vurderes, at denne forælderfunktion som Helmer besidder, dog ikke er konsekvent, da der kan argumenteres for, at Helmer både agerer som kritisk forælder og som den omsorgsfulde forælder. I citatet: *“Barnet skal få sin vilje”*²⁷ fungerer Helmer som den kritiske forælder, hvilket han i første og anden akt gør langt det meste af tiden. Helmer fremstår her dominerende og autoritær. Modsat kan Helmer dog også optræde som den omsorgsfulde forælder. Dette ses eksempelvis i frasen: *“Helmer: Og jeg ville ikke ønske dig anderledes, end netop således, som du er, min søde lille sanglærke.”*²⁸. Når Helmer fremtræder som omsorgsfuld, er det væsentligt at bemærke, at det er med en nedladende tone.

Hvad angår Nora kan det antages, at hun både afspejles i det tilpassede barn og i det frie barn. I nogle episoder af dramaet, kan der argumenteres for, at Nora formår at afspejle det tilpassede og frie barn samtidig. I eksemplet: *“... (går til bordet til højre). Jeg kunne da ikke falde på at gøre dig imod”*²⁹ fremstår Nora umiddelbart som det tilpassede barn, men i og med at hun ikke overholder dette, og spiser makronerne kan der argumenteres for, at hun i handlingen afspejles som det frie barn. Hovedsageligt fremtræder Nora dog mest som det tilpassede barn i første og anden akt.

2.1.4 Delkonklusion af transaktionsanalyse (Første akt og anden akt)

Samlet set kan det konkluderes, at der i første og anden akt ikke er et ligeværdigt forhold mellem Helmer og Nora. Dette skyldes blandt andet at deres relation fremstår som et forælder/barn forhold, hvor Nora primært fremstår som det tilpassede barn og Helmer som forælder.

²⁶ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) Side 48, linje 33

²⁷ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 51, linje 17

²⁸ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 6, linje 10

²⁹ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 6, linje 27

2.2.0 Dramaanalyse (Tredje akt)

I tredje akt udfolder dramaet sig stadigvæk i deres hjem hen over juledagene. Det primære omdrejningspunkt i denne akt er samtalen mellem Nora og Helmer, som foregår i slutningen af tredje akt, og er det egentlige højdepunkt i dramaet.

I forbindelse med at hemmeligheden omkring lånet kommer frem og beviserne tilintetgøres, kan det billedligt beskrives som at marionetdukkens snore klippes over, hvorved Nora bliver fri. Det kan beskrives som at marionetdukkens ejer har mistet sin magt til at føre dukken. Det må antages, at når Nora bryder ægteskabet, bryder hun dermed også samtidens normer og kønsrollemønstre. Årsagen til at Nora ønsker at bryde ægteskabet, er hendes ønske om at finde sin egen identitet som kvinde, og leve livet som et selvstændigt voksent individ. Det vil sige et ønske om at frigøre sig fra "Et dukkehjem", hvor kun det ydre tæller. Dette ses tydeligt i denne udveksling mellem Helmer og Nora: "*Helmer: Du er først og fremmest hustru og moder. Nora: Det tror jeg ikke længere på. Jeg tror, at jeg er først og fremmest et menneske...*".³⁰Ovenstående kan tyde på, at Nora har gjort op med sig selv, at det vigtigste for hende, er at finde sin identitet, hvilket hun er parat til at tage ansvar for, også selvom det kan medføre skyld og skam, ved at svigte som hustru og moder.

At Nora som kvinde bryder samtidens sociale normer, for at finde sin egen identitet som selvstændigt individ, er som nævnt tidligere, ikke socialt acceptabelt på daværende tidspunkt, og derfor en sjældenhed.

Med det moderne gennembrud og et drama som Ibsens "Et dukkehjem" fik man skildret konflikten mellem datidens individ og samfund, herunder problemet med kvinders undertrykkelse og manglende selvstændige identitet. Denne debat har hen ad vejen haft positiv indflydelse på kvinders frigørelse.

Der kan være forskellige forklaringer på, at Henrik Ibsens: "Et dukkehjem" stadig den dag i dag er aktuel. Dramaet handler om noget fra den virkelige verden, hvorpå hverdagslivets problemer er under debat³¹. Ibsen var en af det moderne gennembruds centrale forfattere til at kritisere og belyse datidens syn på ligestilling og kønsroller, og dermed sætte disse emner under debat. Ud over at Ibsen var blandt de første til at påpege dette, formåede han også at gøre det på en underholdende og nøgtern måde. Endvidere belyste Ibsen emner, som stadig er aktuelle. Dette ses blandt andet i emner som; selvstændighed, seksuel frigørelse og forholdet mellem

³⁰ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) side 68, linje 9

³¹ Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det realistiske og naturalistiske drama i det moderne gennembrud (1870-90)*.

mand og kvinde. Debatten omkring kvindernes selvstændighed er stadigvæk aktuel på den litterære dagsorden.

2.2.1 Delkonklusion af dramaanalyse (Tredje akt)

Det kan konkluderes at Nora, trods skyld og skam, formår at bryde ægteskabet og dermed også samtidens normer og kønsrollemønstre. At Nora som kvinde brød samtidens normer, var ikke socialt acceptabelt på daværende tidspunkt. Hverdagsproblemerne i Ibsens "Et dukkehjem" kan drage paralleller til det samfund som vi lever i. Debatten om kvindernes selvstændighed er blevet forankret i litteraturhistorien, og er stadigvæk aktuel og på den litterære dagsorden.

2.2.2 Transaktionsanalyse (Tredje akt)

I tredje akt, i forbindelse med at sandheden er kommet frem omkring Noras lån, vurderes det at Helmers kritiske forældrerolle kommer endnu tydeligere til udtryk. Det ses i følgende frase: "... *I alle disse otte år - hun, som var min lyst og stolthed - en hylerske, en løgnerske værre, værre - en forbryderske!... Fy, fy!*"³². Førnævnte understreger Helmers autoritære og fordømmende adfærd, hvor særligt "Fy, fy!" signalerer Helmers opfattelse af Nora, som et uartigt barn, der har påført ham en stor skam og tæret på Helmers mandighed ved at låne penge. Efter at det går op for Helmer at beviserne er tilintetgjort, vurderes det, at Helmer anvender den omsorgsfulde forældrerolle til sin egen vindings skyld. Det kommer blandt andet frem i frasen: "...*Du min lille forskræmte sangfugl. Hvil dig trygt ud; jeg har brede vinger til at dække dig med...*"³³. I det førnævnte formodes det at Helmer prøver at vise, at han vil drage omsorg for og beskytte Nora for at fastholde hende i sin barnerolle, hvilket antages ikke at lykkedes for ham.

Under samtalen mellem Nora og Helmer antages det, at Nora udvikler sig fra barn til voksen. Der kan argumenteres for at Nora vokser ud af sin barnerolle, som hende den adlydende dukke. Dette ses meget tydeligt i frasen: "*Nora: Nej, det er det just. Du forstår mig ikke. Og jeg har heller aldrig forstået dig - før i aften. Nej, du skal ikke afbryde mig. Du skal bare høre på, hvad jeg siger. - dette er et opgør, Torvald*"³⁴. Det formodes, at Nora ikke opnår den ideelle dialog med Helmer, da det antages, at han ikke evner at påtage sig voksenrollen i kommunikationen med Nora, men i stedet forbliver i forældrerollen.

³² Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) Side 62, linje 20

³³ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) Side 64, linje 34

³⁴ Ibsen, H. (1879), *Et dukkehjem*, Forlaget Mikro (Genoptrykt 2002) Side 65, linje 29

2.2.3 Delkonklusion af transaktionsanalyse (Tredje akt)

Det må kunne konkluderes, at Helmer i diskussionen ønsker at fastholde Nora i sin vante barnerolle, ved skiftevis at fungere i rollen som kritisk forælder og omsorgsfuld forælder. Nora vokser dog ud af sin barnerolle og påtager sig den ideelle voksenrolle og håber at opnå en reel dialog med Helmer. Det lykkedes dog ikke, da Helmer forbliver i forælderrollen.

3.0 Diskussion af kvinderollens udvikling

I dette afsnit vil jeg foretage en perspektivering af ”Et dukkehjem” med udgangspunkt i afsnit 12 sæson 2 fra den norske serie ”Skam”. Der vil i afsnittet desuden ske en diskussion af præsentationen af de to kvinderoller i forhold til hver deres samtid.

Overordnet kan det diskuteres, om der umiddelbart kan drages paralleller mellem det udvalgte ”Skam afsnit ” og ”Et dukkehjem”, som foregår i to forskellige tidsaldre.

Jeg ser ”Skam”, som en nyere fortolkning af ”Et dukkehjem”, som indeholder nogle af de samme elementer. ”Et dukkehjem” er også nyfortolket og moderniseret i andre sammenhænge, for eksempel som et teaterstykke der på nuværende tidspunkt er aktuel på Aalborg Teater. Både i ”Et dukkehjem” og det udvalgte ”Skam afsnit” er omdrejningspunktet kvindernes identitet, frigørelse og forholdet til det modsatte køn, samt de følelser der kan opstå i det samspil. Der er også andre lighedspunkter. Blandt andet har kvinden som har hovedrollen i ”Skam afsnittet” det samme navn, nemlig Noora, det staves blot anderledes. Noora er, som Nora præsenteret som en smuk ung kvinde, men Noora går modsat Nora klædt i maskulint tøj, i form af skjorter og cowboybukser, hvilket er moderne for nutidens kvinder, og signalerer selvstændighed. Herudover udstråler Noora i ”Skam afsnittet” sin seksualitet gennem sin røde læbestift, som hun altid bærer. Der er i afsnittet mange scener, hvor Noora optræder nøgen eller næsten nøgen, hvorved hun viser sin seksualitet. Man kan dog diskutere, om Nora ligeledes viser sin seksualitet frem, blot på en anden og mere diskret måde, ved at udføre tarantelladansen.

Modsat Nora fra Ibsens ”Et dukkehjem”, bor Noora i et kollektiv, hvilket viser at hun præsenteres som en selvstændig kvinde, som er flyttet fra familiens trygge rammer. Her bor hun sammen med sine 2 roomies, hvor den ene er homoseksuel, hvilket ikke ville have været sandsynligt i den samtid Nora levede i. At bo i ungdomskollektiv er almindeligt i dag, og dette peger på at vennerne har fået en større betydning i ungdomskulturen, end den havde tidligere, modsat Nora som flyttede direkte fra sin far og hen til sin mand, hvilket var normaliteten dengang.

For at søge sin identitet flyttede Nora fra mand og børn, hvorimod Noora flytter sammen med sin kæreste for at finde sin identitet i et parforhold. At finde identitet i parforholdet kan være svært for en ung kvinde i dag, da der mangler traditionelle familieforhold at spejle sig i. Det at Nora forlod mand og børn, var på daværende tidspunkt en skamfuld adfærd og meget enestående, som må have krævet en viljestærk kvinde. I dag er det normen, at kvinder kan forlade manden uden at det på samme måde er skamfuldt. At forlade sine børn i dag som kvinde, er stadigvæk ikke socialt acceptabelt, hvorfor det kan diskuteres om der reelt er kommet ligestilling på det område. Selvom begge kvinder præsenteres som stærke kvinder, vurderes det, at Noras frigørelse vidner om, at hun er en særlig viljestærk kvinde, som kan være forbillede for andre.

Både ”Skam” og ”Et dukkehjem”, har skyld, skam, løgne og hemmeligheder som temaer. Nora har blandt andet løjet og fortiet overfor sin mand, at hun har lånt penge og forfalsket en underskrift. Derimod har Noora hemmeligholdt overfor sin kæreste William, at hun har bedt veninder og et offer om at fortie ved afhøringerne til fordel for William, der har slået en anden med en flaske.

Forskellen er dog, at ”sandhedens time” ender forskelligt, da Noora og hendes kæreste har en ligeværdig kommunikation, det vil sige den ideelle voksen til voksen kommunikation, hvilket ikke er gældende for Helmer og Nora. Det kan diskuteres, om deres ægteskab kunne have været reddet, og Nora var blevet, hvis den ideelle dialog mellem Nora og Helmer var lykkedes.

I ”Et dukkehjem” oplevede både Helmer og Nora skam, som var hæftet op på datidens normer. For Helmer skyldes det skam over at hans hustru havde lånt penge, da det var hans opgave at forsørge familien. Her blev Helmers mandighed udfordret, hvis forfalskningerne så dagens lys. For Noras vedkommende opstod skammen i det øjeblik, at Helmer moraliserer Krogstads fortid som ”Vinkelskriver”, hvor han fordømmer det moralske i at have løjet og svindlet, hvilket Nora overfører på sine egne handlinger. Noras dårlige moralske opførsel forbinder hun med sygdom, som hun kan smitte sine børn med.

Noora og hendes kæreste William føler ligeledes skam, hvilket også er titlen på serien. Her gælder det, at William føler skam over den opførsel, som hans lillebror har haft, hvor han angiveligt har taget nøgenbilleder af Noora. Hævnporno er noget som i det senmoderne samfund kan opleves som meget skamfuldt for kvinder.

Der er i det udvalgte skam afsnit mange eksempler på intertekstualitet, direkte som indirekte. Den direkte intertekstualitet sker, da William tager ”Et dukkehjem” ned fra Nooras hylde.

William begynder også at blade i bogen, hvorpå han kommenterer på Nooras navn med følgende: *“Hvorfor staver du Noora med to O’er? Det er der ingen andre der gør”*³⁵ Den indirekte intertekstualitet sker mange steder i “Skam” blandt andet finder det sted, da Noora er villig til at gøre alt for at William ikke skal ende i fængsel. Noora gør det af kærlighed til William, som Nora forfalsker papirerne af kærlighed til sin mand Helmer.

Samlet set viser diskussionen, at rettighederne for kvinder er klart forbedret siden 1879, hvor “Et dukkehjem” udkom på dansk. Under det moderne gennembrud og da “Et dukkehjem” blev til, var formålet at skabe en samfundsdebat. Det samme formål har ungdomsserien “Skam”, som drøfter mange af det senmodernes hverdagsproblemer. Der bliver taget temaer op som er tabubelagte, og som de unge kan identificere sig med, så der skabes åbenhed.

4.0 Konklusion

Det kan samlet set konkluderes, at Nora i Henrik Ibsens “Et dukkehjem” har gennemgået en meget stor personlig udvikling. I første og anden akt præsenteres Nora som en naiv kvinde der er drevet af lyster, som dog forsøger at indordne sig efter de givne normer. Nora lever i et ulykkeligt ægteskab sammen med Helmer, i det pæne borgerskab. Forholdet til Helmer er ikke ligeværdigt og deres dialog er i høj grad præget af et barn/forælder forhold, hvor Nora primært fremstår som det tilpassede barn. I slutningen af første akt sker der en radikal ændring af Noras sindstilstand, fra at have været “lystig”, ubekymret og naiv til at være skamfuld og ængstelig. Inden bruddet med Helmer, vokser Nora ud af barnerollen, og påtager sig voksenrollen i dialogen med Helmer. Han forbliver dog i forælderrollen og forsøger at fastholde Nora i sin vante barnerolle, hvilket ikke lykkedes.

Trods skyld og skam, formår Nora at bryde ud af ægteskabet for at frigøre sig og finde sin egen identitet. Hun bryder dermed samtidens normer og kønsrollemønstre, som ikke var socialt acceptabelt. Hverdagsproblemerne i Ibsens “Et dukkehjem” kan drage paralleller til det samfund, vi lever i. Debatten omkring kvinders selvstændighed er blevet forankret i litteraturhistorien, og er stadigvæk aktuel og på den litterære dagsorden.

Det kan konkluderes at der kan drages paralleller mellem det udvalgte “Skam afsnit” og “Et dukkehjem”, hvor “Skam” er en nyere fortolkning. Der er mange ligheder mellem emnerne som er tabubelagte, og disse bliver sat under debat. Præsentationen af de to kvinderoller har mange lighedstegn, men er dog forskellige, da de afspejler hver deres samtid. Det bør også fremhæves, at Nora er en særlig viljestærk kvinde.

³⁵ Andem, J. (2016), Skam: *Vil du flytte sammen med meg?* (Sæson 2 - episode 12), (27:10)

Litteraturliste

Andem, J. (2016), *Skam: Vil du flytte sammen med meg? (Sæson 2 - episode 12)*, NRK
Lokaliseret d. 2. april på: <https://www.dr.dk/tv/se/skam/skam-3/skam-ii-12-12>

Danmarkshistorien.dk (2011), *Georg Brandes om hovedstrømninger i 1800-tallets litteratur, 1871*, Lokaliseret 2. april 2019 på: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/georg-brandes-om-hovedstroemninger-i-1800-tallets-litteratur-1871/>

Elkan.dk (2016), *Transaktionsanalyse – en enkel model til analyse af samtaler*, Lokaliseret 2. april 2019 på: <https://elkan.dk/transaktionsanalyse-en-enkel-model-til-analyse-af-samtaler/>

Fibiger, J. & Lütken, G. & Systime A/S (2009), *Litteraturens veje*, 2. udgave 10. oplag, Systime

Funder, T. D. (2006), *Romantikken*, Lokaliseret 2. april på: https://faktalink.dk/titelliste/roma?fbclid=IwAR3ToAzgPr_DA77mOxho2zgmhnnah31xqoxSmpaXd0dzCf6heF2jSBvjIWQ

Granov, K. (2015), *Industrialiseringen*, Lokaliseret 2. april 2019 på: <https://faktalink.dk/titelliste/industrialiseringen>

Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembrud*. Lokaliseret d. 2. april 2019 på: <https://litthist.systeme.dk/index.php?id=125>

Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det moderne gennembruds temaer: køn, klasse og kirke* Lokaliseret d. 2. april 2019 på: <https://litthist.systeme.dk/index.php?id=142#c297>

Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det realistiske og naturalistiske drama i det moderne gennembrud (1870-90)*. Lokaliseret d. 2. april 2019 på: <https://litthist.systeme.dk/index.php?id=211>

Kjær-Hansen, B. & Bertelsen, T. S., (2019), 1870-1890. *Det realistiske og naturalistiske drama i det moderne gennembrud (1870-90)*. Lokaliseret d. 2. april 2019 på: <https://litthist.systeme.dk/index.php?id=206>

Vestergaard, N. (2010), *Henrik Ibsen*, Lokaliseret 2. april 2019 på: <https://forfatterweb.dk/oversigt/zibsen00>